

**SZÁLLÁSI ÁRPÁD:
BÁLINT NAGY ISTVÁN (1893–1931)¹**

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet munkatársai,
Gazda István vezetésével.**

A megemlékező igyekezet kedveli a kiszemelt néhai neve elé az „elfelejtett” jelzõt, olykor nagyobb nyomatékkal a „méltatlanul elfelejtett” méltatlankodást odailleszteni, hogy feledékenység és a felfedezés egyszerre hangsúlyozódjék. Néha talmi fénytöréssel és gyanús arányú nagyítással, ezért lehet alkalmasint oly hitel nélküli. Pedig Bálint Nagy István „méltatlanul elfelejtett” nevéhez sem tudunk alkalmasabb szavakat találni. Gyanúszlató támaszunk Jáki Gyula professzornak a Bálint Nagy munkásságáról megkülönböztetett véleménye legyen.

A hétgyermekes makói szabómester fia 1893. január 1-jén született. A jól tanuló diáknak nagyszerű tanárai voltak, például a természetrajzos Györffy István, a későbbi neves biológus (mohász) egyetemi tanár, aki madártannal is foglalkozott. Makón tanított ebben az időben a Tisza–Maros háromszög szomorú szerelmes poétája, Juhász Gyula is. A diák Bálint Nagy István irodalmi hajlamát az ifjúsági „Szövetnek” és a helyi lap „Hollósy Kornélia Színház” alkalmi tudósítójaként kamatoztatta. 1912-ben érettségizett, majd beiratkozott a Budapesti Tudományegyetem Orvosi Fakultására. Tanulmányai fedezésére katonai orvosi ösztöndíjat pályázott meg, amit a világháború kitörésével hamar törleszteni kellett. A szegedi 46. gyalogezred egészségügyi katonájaként a Dukla-szoros védelmére vezényelték, ahonnan az „orosz gőzhenger” alól koleragyanúsként menekült karanténba.

Lábadozni hamarosan a szegedi hadikórházba került. A jó manualitású medikus hamarosan műtőorvosi munkát végzett Szegeden, majd a háború végéig a csepeli hadikórházban. A nagy katasztrófa után Krepuska Géza beosztottja volt a Rókus fül-orr-gége osztályán. Utolsó szigorlata előtt megpályázta a makói kórház egyik alorvosi állását, majd diplomaszerezés után megszervezte az otológiai osztályt, amelynek főorvosa lett. Kinevezésének jogosságát bizonyítandó, kezdetben

---

¹ Forrás: Szállási Árpád: Bálint Nagy István. = Orvosi Hetilap, 1975. pp. 1415–1416.

Bálint Nagy István nagyobb orvostörténeti írásai a következők (lásd még a két következő jegyzetet is – *a szerk. megj.*):

Bálint Nagy István: Kolerajárványok Csanád vármegyében. Az előszót írta: Magyary-Kossa Gyula. Makó, 1928. 118 p., 1 t. (Adatok Csanád vármegye közegészségügyének történetéhez 1.)

Bálint Nagy István: A boszorkányok gyógyító és rontó kuruzslásairól. = Orvosi Hetilap, 1928. pp. 196–199, 226–228.

Bálint Nagy István: Adatok a magyar bacillusvadászokról. In: P. de Kruif: Bacillusvadászok. Bp., 1930. pp. 315–334. (A magyar kiegészítés másik társszerzője: Győry Tibor.)

Bálint Nagy István: Hogyan keletkezett Balatonfüred? = Orvosi Hetilap, 1930. pp. 690–692.

Bálint Nagy István: Orvostörténelmünk mai állapota. = Magyar Szemle, 1931. pp. 145–151.

Bálint Nagy István: Az orvostudomány renaissanceának befolyása a magyar orvosi viszonyokra. = Népegészségügy, 1931. pp. 727–732.

Bálint Nagy István: Az első cholerajárvány története és gyógymódja. = Orvosi Hetilap, 1931. pp. 1217–1218, 1233–1235.

szakdolgozatokkal igyekezett magának nevet szerezni. Az Orvosi Hetilapban leköszölte a 'Mandulakó esete', majd 1927-ben 'Tapasztalatok a nyelőcső lúgmérgezés okozta szűkületeinek korai és kései kezeléséről' c. dolgozatait. Az 1922–1926 közötti 71 lúgmérgezettjéről – a szuicidium e tipikusan falusi és borzalmasan barbár módjáról – számolt be. A Budapesti Orvosi Újság pedig 'A mandulák eltávolítása mandulakörüli tályog esetén' c. tanulmányát hozta le.

Mindennapi munkája és magánrendelése mellett egyre gyakrabban bejárt a Csanád megyei Levéltárba, egyre inkább érdeklődött a népi gyógyászat iránt. Első jelentősebb orvostörténeti írását a Gyógyászat közölte.² Kolerajárvány történeti tanulmányához Magyary-Kossa Gyula írt melegen ajánló előszót. Az Orvosi Hetilap 'A boszorkányok gyógyító és rontó kuruzslásairól', valamint a 'Boszorkányüldözés Magyarországon a XVI. században' c., többnyire levéltári adatokra támaszkodó írásait közölte, mintegy válaszul Mayer Kolos Ferenc orvostörténész polémikus hangú megjegyzéseire. A hagyma szerepét a magyar népies gyógyászatban egyrészt a lokálpatrióta, másrészt a német orvostörténeti közleményekben a hagyma „felfedezése” íratta meg véle.

Bálint Nagy István az 1928/29-es tanévben a Bécsi Collegium Hungaricum Csanád megyei ösztöndíjasa volt. Kiküldetésének – amint az Lábán Antal igazgató jelentéséből kitűnik – egyik célja: prof. Hajek gégészeti klinikáján önálló beosztásban az oesophago-broncho-tracheoscopyával, a gége-tbc lokális kezelésével, a könnytömlő műtétek endonasalis technikájával, valamint a szájszészet bakteriológiai vonatkozásaival foglalkozni. Dolgozata – 'A szájszészetek ellátása, tekintettel a száj baktériumflórájára' – az Orvosi Hetilap, ugyanaz németül a bécsi für-orr-gégészeti Monatschrift hasábjain is megjelent. Másik fontos feladata volt a bécsi levéltárak orvostörténeti anyagának tanulmányozása. Legjobb dolgozatát Zsámboky János orvosi működéséről, bécsi tartózkodásáról és könyvtáráról írta. Veress Endre és Münster László adataira támaszkodva cáfolja, hogy Zsámboky Bolognában tanár lett volna. Megható viszont az a naiv igyekezete, amivel Bécsben a Sámbooky-könyvtárat Magyarországnak akarja visszaperelni. Zsámboky Jánosról egy német nyelvű írása a 'Sudhoffs Archiv für Geschichte der Medizin' lapjain is megjelent.

Foglalkozott még a tüdőpróba prioritásának kérdésével, Purkircher György pozsonyi orvosbotanikus életével, hazatérve pedig a régi vitapartner, Mayer Kolos Ferencsel mérték össze a tollaikat az Arad vármegyei Kéry (Bittner) Imre múlt századbeli kolerabeszámolójának az ürügyén. Bálint Nagy a többi levéltári adattal szembeesíti Kéry (Bittner) naplóját, míg Mayer teljesen a beszámoló szavahihetőségére támaszkodik, így az ellentét köztük továbbra is nyílt maradt.

A Bécsben nevet szerzett Bálint Nagy Istvánt Győry Tibor munkatársának fogadta. Paul de Kruif nagy sikerű – Detre László fordította – 'Bacillusvadászok' c. könyvéhez a magyar bacillusvadászokat ketten írták: Győry Semmelweis Ignácot, a többieket (Paterson Hain János, Hógyes Endre, Lőte József, Fodor József, Liebermann Leó, Jancsó Miklós) pedig Bálint Nagy István.

A makói közkórházi főorvos Szegeden 1931. május 7-én az orvostörténet tárgyköréből 'Az orvostudomány renaissance-ának befolyása a magyar orvosi viszonyokra' címmel próbaelőadást tartott. Egyénileg főként Zsámboky, Kolozsvári Jordán, Jeszenszky, a későbbiek közül a magyar Hippokratész, Moller Károly Ottó, Balsarati Vitus János és a fűvészek tevékenységét méltatta. A magántanári cím elnyerésének csak fél évig örülhetett. Egy gégerákos idős ember operálása közben az egyik ujjja megsérült, a szövődményes szépszissel a szervezete és az antibiotikum-éra előtti terápia nem tudott megbirkózni. A szegedi sebészeti klinikán halt meg 1931. december 2-án.

Érdekes kettősségű egyéniségében megfért az elmélyedő-visszahúzó kutató a vidám mulatós kedvű világgfival.

Korai halálával egy nagyon sokat ígérő pálya tört derékba. A megvalósult kezdeti szakaszát Győry Tibor, a szegedi egyetem és utólag Jáki Gyula professzor ítélték igen-igen figyelemre méltónak.

---

² Bálint Nagy István: Türk Vilmos doktori disszertációja az influenzáról 1847-ből. = Gyógyászat, 1927. 25–26. sz.

Bálint Nagy István a „mi lett volna, ha...” fájadalmasan jogos kérdése nélkül is marandánó értékű levéltári orvostörténész kutató.³

---

³ Postumus írása: Bálint István: Az orvos helyzete és alakja a társadalomban. Történeti áttekintés. = Orvosok Lapja, 1946. pp. 1399–1403.